

Partsinnsyn i barnevernssaker

Taushetsplikt

Regler om partenes rett til innsyn i saksdokumentene er nødvendige, fordi barnevernssaker inneholder følsomme og personlige opplysninger om enkeltmennesker og deres familier. Slike opplysninger er som hovedregel taushetsbelagte. Alle som arbeider med en barnevernssak, enten det er i offentlig eller privat regi, er pålagt streng taushetsplikt om den kunnskapen de har i den enkelte sak, jf. barneverntjenesteloven § 6-7. Allerede den omstendighet at det foreligger en barnevernssak, vil i prinsippet være undergitt taushetsplikt. Barneverntjenesten vil derfor normalt ikke kunne gi opplysninger som innebærer at de har kunnskap om en person eller en familie.

Ved mistanke om at barn lever i en alvorlig omsorgssviktsituasjon eller andre helt uholdbare livsbetingelser, har lovgiver gitt barneverntjenesten anledning til å innhente informasjon fra andre instanser (f.eks. barnehage, skole, sykehus m.m.) uten hinder av taushetsplikten. Dette skal primært skje med samtykke fra den saken gjelder, eller i det minste slik at vedkommende er kjent med at informasjon innhentes, jf. barnevernloven § 6-4.

Barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger til andre

Bestemmelsene om taushetsplikt innebærer klare begrensninger mht barneverntjenestens adgang til å gi informasjon videre. Instanser som samarbeider med barneverntjenesten og har gitt viktige opplysninger, vil gjerne ha forventninger om å få opplysninger tilbake. Slike synspunkter om utveksling av

sensitiv informasjon er imidlertid uholdbare. I et gjensidig samarbeid med andre organer må barneverntjenesten likevel foreta en krevende skjønnsutøvelse; den må kunne gi nødvendig informasjon om barnevernssaken til andre organer hvis formålet er å få fornuftige/meningsfulle opplysninger tilbake. Det vil det være dersom «*opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for*», jf. forvaltningsloven (heretter forkortet til fvl.) § 13 b nr. 2. Det samme gjelder når det er nødvendig for at andre skal kunne ivareta barnet og gi det forsvarlig oppfølging, f.eks. helsetjenesten, barnehage, og skole. Barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer med hjemmel i § 6-7, tredje ledd, kan altså gjøres i den utstrekning det er nødvendig for at barneverntjenesten skal kunne utføre jobben den er satt til å gjøre, samt for å forbygge vesentlig fare for skade på liv og helse.

Opplysninger til fosterforeldre

Barneverntjenesten kan med bakgrunn i nevnte bestemmelser gi de opplysninger som er nødvendige og forsvarlige til fosterforeldrene for at de skal kunne ivareta omsorgen for fosterbarnet på en god måte. Hvilke opplysninger som er nødvendige varierer og beror på barneverntjenestens skjønn.

I fosterhjemsavtalen fremgår det under punkt 4.1.1 at barneverntjenesten forplikter seg til å: *”Gi fosterforeldre all nødvendig informasjon om barnets bakgrunn, herunder helseopplysninger, tidligere hjelpetiltak, tilhørighet, spesielle problemer, ressurser, interesser m.v. Viktige opplysninger bør forelegges skriftlig for fosterforeldrene.*

Dersom det inntreffer nye forhold

knyttet til barnet eller barnets familie som fosterforeldrene bør kjenne til skal barneverntjenesten så snart som mulig informere fosterforeldrene.»

Dette åpner også for at barneverntjenesten kan gi nødvendig informasjon til det hjelpeapparatet som fosterforeldrene skal samarbeide med, jf. punkt 4.1.4 i fosterhjemsavtalen.

Enkeltvedtak

Barneverntjenestens myndighetsutøvelse reguleres av både forvaltningsloven og barnevernloven. To praktisk viktige begreper i denne sammenheng er «enkeltvedtak» og «part». Et enkeltvedtak er noe som er «*bestemmende for rettigheter og plikter*» til private personer, jf. fvl. § 2 b. Alle vedtak om tiltak etter barnevernloven vil være enkeltvedtak, mens avgjørelser som har mer indirekte betydning, også det som kalles «prosessledende avgjørelser», ikke er enkeltvedtak. Eksempler på det siste er barneverntjenestens beslutning om å påbegynne eller henlegge en undersøkelsessak, hvilket fosterhjem/institusjon som velges for barnet, oppnevning av sakkyndig og liknende. Etter at det er truffet enkeltvedtak er det viktig å avklare hvem som er parter i saken.

Hvem er parter?

Det er praktisk viktig å fastslå hvem som er parter i en barnevernssak og som derfor skal ha rett til dokumentinnsyn.

I saker om enkeltvedtak har de som berøres på en slik måte at de regnes som parter, spesielle rettigheter, jf. definisjonen av partsbegrepet i fvl. § 2, første ledd bokstav e: «*en person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder*».

Partsrettigheter innebærer blant

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Astrid Haram og Marianne Hognestad tar opp barnevernfaglige spørsmål. I denne utgivelsen er det Hognestad som skriver til spalten. Hun driver egen advokatpraksis med kontor i Risør og Oslo.

Marianne Hognestad

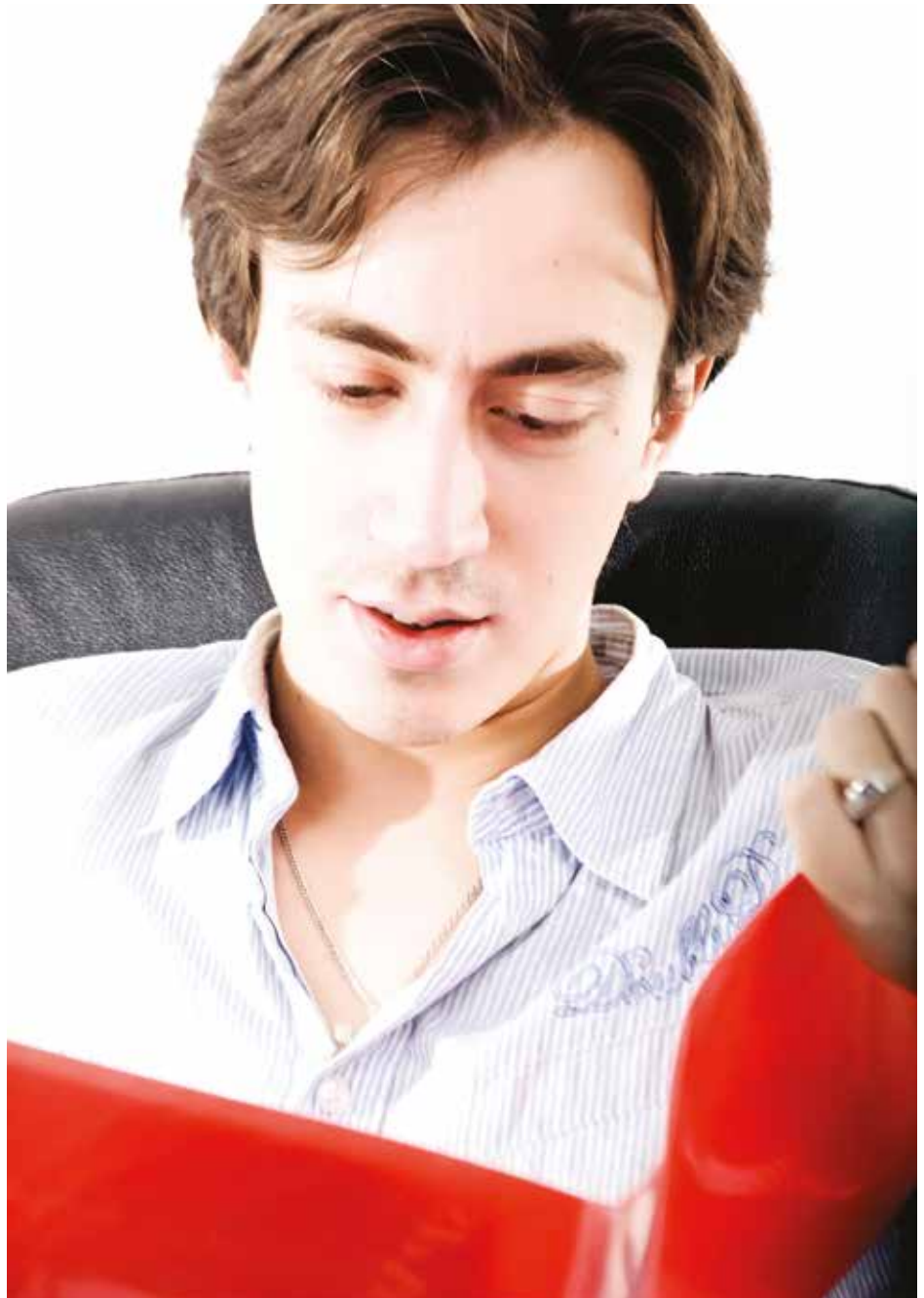
annet rett til forhåndsvarsel, rett til dokumentinnsyn under saksforberedelsen, uttalerett før vedtak treffes, krav på begrunnelse og rett til å påklage enkeltvedtak.

I barnevernssaker er hovedregelen at de biologiske foreldre med foreldreansvar og deres biologiske eller adopterte barn som har fylt 15 år, har partsrettigheter, jf. bvl § 6-3. Foreldre uten foreldreansvar vil være parter i saker som angår dere samværsrett. I «atferdsaker» etter barnevernloven § 4-24 og § 4-26 flg. vil barnet/ungdommen alltid være part uansett alder.

Fosterforeldre vil aldri være parter i saker om å oppheve vedtak om offentlig omsorg og tilbakeføre barna til biologiske foreldre, men har en uttalerett før vedtak treffes.

Fosterforeldre vil derimot kunne være parter i saker om flytting etter barnevernloven § 4-17. Dette skjer ikke automatisk, men må vurderes konkret i hver enkelt tilfelle.

Det dreier seg her om flyttinger av barn som er under offentlig omsorg. Barn flyttes eksempelvis fra et fosterhjem til et annet, eller til en institusjon. En forutsetning for å gi fosterhjemmet partsrettigheter i slike tilfeller, er at barnet har bodd en stund i fosterhjemmet slik at det er skapt en tilknytning mellom barnet og fosterforeldrene. Barn som ikke er fylt 15 år vil kunne søke om å få partsrettigheter, eventuelt kan fylkesnemnda på eget initiativ tilkjenne barnet partsrettigheter i «særlig tilfeller» jf. bvl. § 6-3, annet ledd. Det samme vil fosterforeldrene kunne gjøre, f.eks i saker vedrørende omfattende samvær som i stor grad berører fosterfamiliens dagligliv, selv om det nok er unntaksvis at fosterforeldrenes ønske om å bli part vil bli imøtekommet.

Dokumentinnsyn

Når barnet og fosterforeldrene har partsstatus, utløses retten til dokumentinnsyn.

En part har som hovedregel rett til innsyn i **alle** sakens dokumenter, jf. fvl. § 18. Det finnes unntak for hoved-

Kontaktinformasjon:

Tlf.: 954 86 168

e-post: kontor@advokathognestad.no

regelen, blant annet for interne dokumenter, jf. § 18 a-d, og innsyn i helseopplysninger om andre personer, jf. § 19.

Barneverntjenesten har anledning til å tilbakeholde informasjon, dvs nekte innsyn i opplysninger i de tilfeller som nevnt i fvl. § 19, basert på en skjønnsmessig vurdering i det konkrete tilfellet. Det kan nektes innsyn i et dokument som inneholder opplysninger «som det av hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til.» Det samme gjelder innsyn i opplysninger om «en annen persons helseforhold eller andre forhold som av særlig grunner ikke bør meddeles videre», jf. fvl. § 19, annet ledd.

Personer som melder bekymring til barneverntjenesten kan ikke regne med at deres identitet holdes skult for partene. Dersom bekymringsmeldingen er innsendt anonymt får det ingen betydning for innsynsretten, idet barneverntjenesten da heller ikke er kjent med melderens identitet. Som et særskilt tilfelle nevner jeg en sak behandlet av Sivilombudsmannen – nr. 2007/682. En ung kvinne hadde ringt anonymt til barneverntjenesten om foruroligende forhold i et fosterhjem under etablering. Hun oppga verken egen eller fosterhjemmets identitet. Barneverntjenesten forsto likevel at fosterhjemmet var melderens far og stemor, og videreformidlet bekymring til fosterhjemstjenesten som igjen informerte fosterhjemmet. Sivilombudsmannen mente saksbehandlingen var mangelfull, og at melderens identitet ikke skulle ha blitt gjort kjent.

Det må da alltid gjøres en avveining mellom behovet for å holde sensitive opplysninger hemmelige og behovet for parten til å få innsyn. Om innholdet er av «vesentlig betydning» for

parten å få kjennskap til, vil parten likevel ha krav på innsyn. Den som ber om innsyn har også alltid rett til å få opplysninger om seg selv, jf. fvl. § 13 a, og denne innsynsretten følger også av personopplysningsloven § 18, annet ledd.

Om nødvendig må barneverntjenesten «sladde» et dokument for å muliggjøre innsyn. Når barneverntjenesten gjør unntak fra innsyn for deler av et dokument, kan den også holde tilbake resten av dokumentet dersom den frigitte delen vil gi et klart misvisende inntrykk av innholdet. Det samme gjelder dersom det er urimelig arbeidskrevende å skille ut opplysningene, eller de unntatte opplysningene utgjør den vesentligste delen av dokumentet.

Krav om innsyn skal avgjøres «uten ugrunnet opphold», jf. fvl. § 11 a. Sivilombudsmannen har uttalt at krav om dokumentinnsyn helst bør avgjøres samme dag, og i alle fall innen en til tre dager, med mindre «særlig forhold» tilsier at det vil ta noe lengre tid. Et avslag på krav om innsyn skal være skriftlig og skal begrunnes. Et slikt avslag kan påklages, jf. fvl. § 21 og offentlighetsloven § 31 og § 32.

Innsynsretten gjelder også etter at det er truffet vedtak i saken. Før en avklaring i 2009 fra Barne- og likestillingsdepartementet, ble voksne barn nektet innsyn i egne barnevernssaker med mindre de fikk samtykke fra begge foreldrene. Begrunnelsen var at barna var under 15 år da barnevernssaken pågikk. Dette ble sterkt kritisert, og etter en konkret klagesak som ble behandlet av både lovavdelingen og Sivilombudsmannen, sendte departementet ut brev til samtlige kommuner og gjorde det klart at en person har rett til å se sin egen «barnevernsmappe» som voksen, selv om vedkommende ikke var part og under 15 år da saken ble avsluttet.

Har kommunen fremmet begjæring om tiltak for fylkesnemnda, har partene rett til innsyn i all fremlagt dokumentasjon. Dette fremgår av bvl. § 7-4 hvor det heter: «Partene har rett til innsyn i begjæring om tiltak med vedlagte dokumenter, fylkesnemndsvedtak og andre dokumenter i saken for fylkesnemnda, og kan forlange kopi av dem.

De begrensninger i partens rett til å se saksdokumentene som er fastsatt i forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav c og annet ledd, gjelder ikke for disse dokumentene.»

Når barnevernssaken er kommet så langt at den skal behandles av fylkesnemnda er det altså *ingen begrensninger* i innsynsretten i barneverntjenestens fremlagte dokumentasjon. Bakgrunnen for dette er grunnleggende prinsipper om kontradiktorisk saksbehandling; alt som legges frem for vedtaksorganet skal samtidig være tilgjengelig for sakens parter.

Er barnevernssaken ikke oversendt fylkesnemnda, gjelder de vanlige regler om partsinnsyn etter forvaltningslovens regler. Det samme gjelder for dokumenter i saken som ikke er fremlagt for fylkesnemnda. Partene må da på vanlig måte rette en henvendelse til barneverntjenesten med begjæring om innsyn.

Kilder:

Gyldendals rettsdata
Barnevernloven Ofstad/Skar 2009
Barnevernloven Knut Lindbo 2011
Q-1036, retningslinjer om saksbehandling i barneverntjenesten.
Q-24 mars 2005 Barnevernet og taushetsplikten, Opplysningsrett og Opplysningsplikt
Brev fra BLD til Sivilombudsmannen datert 06.04.2009